

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางของ
โรงเรียนวัดศรีล้อม จังหวัดเชียงใหม่
Promoting School-Community Engagement through Music Initiatives of
Watsrilom School, Chiangmai Province

ธนาวุฒิ วงศ์ศิริ Thanawut Wongsiri
ณัชนัน ศุภสิริสุข Nachanan Suphasirisuk
มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
Far Eastern University
Thanawut@cmi4.go.th

Received 2025/08/27

Revised 2025/09/08

Accepted 2025/09/24

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทาง 2) ส่งเสริม และ 3) ประเมินผลการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางของโรงเรียนวัดศรีล้อม จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ เชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลคือ กลุ่มผู้นำและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน จำนวน 6 คน เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก PLC และแบบบันทึกโครงการ เชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลคือ กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 16 คน เครื่องมือ คือ แบบประเมินระดับการมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางพบว่า ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ที่เน้นการจัดประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนและกำหนดเป้าหมาย ด้านการดำเนินงาน เน้นการเชิญผู้เชี่ยวชาญในชุมชนเข้ามาถ่ายทอดความรู้และใช้พื้นที่ร่วมกัน ด้านการรับผลประโยชน์ มุ่งสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน และด้านการประเมินผล ที่ให้ความสำคัญกับการนำข้อมูลไปใช้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นจริงอย่างเป็นรูปธรรม สามารถทำได้สำเร็จผ่านการใช้ กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นกลไกที่สร้างการทำงานอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการดำเนินโครงการเสียงสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ชุมชน ซึ่งใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางที่สร้างสรรค์ ช่วยลดช่องว่าง และสร้างบรรยากาศเชิงบวกในการทำงานร่วมกัน

3) ประเมินผลการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง พบว่า โดยรวมเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเป็นด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีค่าเฉลี่ยหลังดำเนินโครงการสูง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน, ดนตรีเป็นสื่อกลาง, โรงเรียนขนาดเล็ก, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ.

Abstract

This research aimed to 1) study the guidelines for, 2) promote, and 3) evaluate the promotion of school-community engagement through music as a medium at Wat Srilom School, Chiang Mai Province. A mixed-methods research design was employed. For the qualitative component, the key informants were 6 community leaders and experts, and the instruments were interviews, PLC meeting records, and project documentation. For the quantitative component, the participants were 16 stakeholders, and the instrument was a participation level assessment form. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The research results revealed that:

1) The guidelines for promoting school-community engagement through music consist of four dimensions: the decision-making dimension, which emphasizes joint meetings for planning and goal-setting; the implementation dimension, focusing on inviting community experts to transfer knowledge and share spaces; the benefits dimension, aimed at fostering a sense of ownership and sustainable relationships; and the evaluation dimension, which prioritizes using data for continuous improvement.

2) Promoting school-community engagement using music as a medium was found to be successfully achieved through the use of the Professional Learning Community (PLC) process as a mechanism for systematic collaboration, coupled with the "Creative Sounds, Community Connections" project, which utilized music as a creative medium to reduce gaps and foster a positive atmosphere for working together.

3) The evaluation of the promotion of school-community engagement through music found that the overall participation increased from a moderate to a high level, with the evaluation dimension showing the most significant change and a high post-project mean score.

Keywords: Community Participation, Music as a Medium, Small School, Professional Learning Community.

บทนำ

การพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ซึ่งเป็นกลไกหลักที่ปรากฏอย่างชัดเจนในนโยบายและกฎหมายสำคัญทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้วางรากฐานสำคัญโดยกำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้สถานศึกษาร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน และสถาบันทางสังคมอื่นในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน แนวทางดังกล่าวยังถูกตอกย้ำในแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างยั่งยืน นโยบายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ภาครัฐไม่ได้มองว่าการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นภารกิจร่วมกันที่จะต้องร่วมมือกันเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติ

การมีส่วนร่วมของชุมชนนับเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน นักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในทิศทางเดียวกันว่า เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดมิติของการมีส่วนร่วมของชุมชน (Dimensions of Community Participation) ของ Cohen & Uphoff (1980) ที่ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) คือการที่ชุมชนร่วมวางแผนและกำหนดทิศทางนโยบาย 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) คือการที่ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) คือการที่ชุมชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) คือการที่ชุมชนมีบทบาทในการติดตามและตรวจสอบโครงการ ซึ่งมิติเหล่านี้จะนำไปสู่ประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านการระดมทรัพยากรที่จำเป็น การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และที่สำคัญที่สุดคือการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในการจัดการศึกษา ดังที่สมศักดิ์ คงเที่ยง (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริงและส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการมีส่วนร่วมจะมีความสำคัญทั้งในเชิงนโยบายและทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในหลายพื้นที่ยังคงเผชิญกับความท้าทายและยังไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร ดังที่วิษณุลัมพก์ เหล่าวานิช (2564) ชี้ให้เห็นว่า หลายพื้นที่ยังประสบ

ปัญหาข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากรของทั้งโรงเรียนและชุมชน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความคาดหวัง รวมถึงการขาดกลไกและช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทำให้การประสานงานยังไม่เป็นระบบและไม่ต่อเนื่อง ปัญหาเหล่านี้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมได้สร้างกำแพงและลดการปฏิสัมพันธ์ที่เคยมีมายาวนาน ส่งผลให้ความร่วมมือที่เคยมีขาดความต่อเนื่อง และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันลดถอยลง โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มักมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรอยู่แล้ว การขาดการสนับสนุนจากชุมชนจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้

ดนตรีสามารถเชื่อมโยงผู้คนหลากหลายกลุ่มเข้าด้วยกันผ่านการแสดงและการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความร่วมมือในชุมชน (ศุภพร สุวรรณภักดี และคณะ. 2567) นอกจากนี้ ยังพบว่าโครงการดนตรีในโรงเรียนที่มีการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายและชุมชน ช่วยพัฒนาศักยภาพของนักเรียนและส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในสังคม (นวกัทร น้ำใจ. 2566) การใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนจึงนับเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทั้งทางด้านการศึกษา วัฒนธรรม และสังคมโดยรวม เพื่อแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูความสัมพันธ์ดังกล่าว การนำดนตรีมาใช้เป็นสื่อกลางจึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพ เนื่องจากดนตรีเป็นมากกว่ากิจกรรมเพื่อความบันเทิง แต่เป็นเครื่องมือทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทรงพลังในเบื้องต้น ดนตรีทำหน้าที่เป็นภาษาสากล ที่สามารถเข้าถึงคนทุกเพศทุกวัย ช่วยทำลายกำแพงระหว่างวัยและสถานะทางสังคม สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและลดความเป็นทางการ ซึ่งก่อให้เกิดการเปิดใจและการสื่อสารระหว่างกันได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ดนตรียังมีบทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สามารถเชื่อมโยงภูมิปัญญาของชุมชนเข้ากับการเรียนรู้ในสถานศึกษา ที่สำคัญที่สุดดนตรียังส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านการคิดสร้างสรรค์ ความมั่นใจในตนเอง และทักษะการทำงานเป็นทีม ดังที่ Hallam (2020) ได้ชี้ให้เห็นว่าการเรียนดนตรีส่งผลดีต่อการพัฒนาการด้านสมอง สังคม และความมั่นใจในตนเอง และแนวคิดดนตรีเพื่อสังคม (Social Music) ของ Ansdell & DeNora (2021) ยังยืนยันว่าดนตรีเป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมโยงทางสังคมและแก้ไขปัญหาในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยคุณสมบัติที่รอบด้านเหล่านี้ ดนตรีจึงไม่ใช่เป็นเพียงกิจกรรม แต่เป็นสื่อกลางที่สามารถตอบโจทย์ความท้าทายในการสร้างการมีส่วนร่วมได้อย่างตรงจุด

โรงเรียนวัดศรีล้อม เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ซึ่งมีนักเรียนจำนวน 99 คน และครูจำนวน 11 คน ครอบคลุมพื้นที่บริการ 2 หมู่บ้าน โรงเรียนกำลังเผชิญกับความท้าทายด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ลดลงดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่ในขณะเดียวกันในชุมชนก็มีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง โดยชุมชนมีทรัพยากรด้านดนตรีที่หลากหลาย ทั้งผู้เชี่ยวชาญดนตรีพื้นบ้าน นักดนตรีสากล และเครื่องดนตรีท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ จากการประชุม

ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และตัวแทนชุมชน จึงได้เห็นพ้องว่า การใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางคือแนวทางที่เหมาะสมที่สุดกับบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระบบและเกิดความยั่งยืน โครงการจะขับเคลื่อนด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ครูและบุคลากรทางการศึกษารวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนมารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิด และพัฒนาวิชาชีพร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้ PLC จะช่วยเปลี่ยนกิจกรรมดนตรีให้กลายเป็นการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงกิจกรรมที่จัดขึ้นแล้วจบไป

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง เพื่อศึกษาแนวทางและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ซึ่งจะทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกับโรงเรียน เพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านดนตรีสำหรับนักเรียน ให้เกิดเป็นแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลในโรงเรียนอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางของโรงเรียนวัดศรีล้อม อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางของโรงเรียนวัดศรีล้อม อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อประเมินผลการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางของโรงเรียนวัดศรีล้อม อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางของโรงเรียนวัดศรีล้อม จังหวัดเชียงใหม่ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง โดยผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาแนวทาง คือ กลุ่มผู้นำและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนวัดศรีล้อม จำนวน 6 คน ประกอบด้วย เจ้าอาวาส จำนวน 1 รูป ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี จำนวน 2 คน

2) กลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการและประเมินผล คือ กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วย กลุ่มผู้นำและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน และคณะครูโรงเรียนวัดศรีล้อม จำนวน 16 คน

ลักษณะเครื่องมือการวิจัย/การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือ 4 ประเภท เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง แบ่งออกเป็น 2 ตอน 2) แบบบันทึกการประชุมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยกำหนดการประชุม 2 ครั้ง ก่อน และหลังการดำเนินโครงการ 3) แบบบันทึกโครงการเสียงสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ชุมชน และ 4) แบบประเมินระดับการมีส่วนร่วมก่อน และหลังดำเนินโครงการเสียงสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ชุมชน โดยเครื่องมือทุกชิ้นได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพอย่างเป็นระบบ ดังนี้

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือหลัก เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนการสร้างคือ 1) ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 ด้าน (การตัดสินใจ, การดำเนินงาน, การรับผลประโยชน์, การประเมินผล) และ 2) นำมาสร้างเป็นประเด็นคำถามที่ครอบคลุมข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์และแนวทางการมีส่วนร่วมใน 4 ด้านดังกล่าว จากนั้นนำเครื่องมือฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของเนื้อหา ความเหมาะสมของโครงสร้าง และความถูกต้องของภาษา ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้ใช้แบบบันทึกการประชุมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และแบบบันทึกโครงการเสียงสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ชุมชน เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยเครื่องมือดังกล่าวถูกออกแบบให้ครอบคลุมกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ การออกแบบการประเมินผล และการสะท้อนผลประโยชน์ โดยแผนการดำเนินงานและเครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองใช้กับผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและความเหมาะสมของกระบวนการ ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินระดับการมีส่วนร่วมก่อน และหลังดำเนินโครงการเสียงสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ชุมชน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อวัดระดับการมีส่วนร่วมก่อนและหลังการดำเนินโครงการใน 4 ด้าน แบบประเมินผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และวิเคราะห์ค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.67 - 1.00 มาใช้ในการเก็บข้อมูล จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบบันทึกการประชุมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และ แบบบันทึกโครงการ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางและสรุปผลการดำเนินงานในเชิงพรรณนา

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินระดับการมีส่วนร่วมก่อน และหลังดำเนินโครงการ ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมก่อนและหลังการดำเนินโครงการ ทั้งโดยรวมและแยกตามด้านต่าง ๆ ของกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 ด้าน เปรียบเทียบผลการประเมินก่อนและหลังการดำเนินโครงการ มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ประกอบการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง ปรากฏผลดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางของโรงเรียนวัดศรีล้อม อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน จำนวน 6 ท่าน สามารถสรุปเป็นแนวทางที่สำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม 4 ด้าน พบว่า

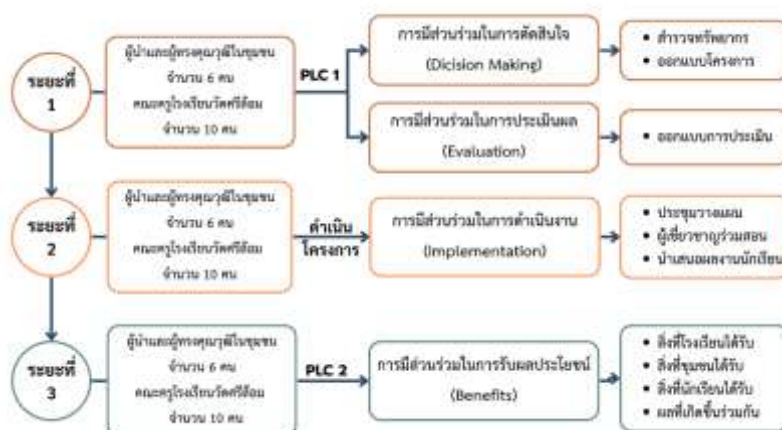
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แนวทางที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญมากที่สุดคือ การจัดประชุมร่วมกัน ระหว่างโรงเรียน ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน แนวทางที่ได้รับการเสนอมากที่สุดคือ การเชิญผู้มีความรู้ความสามารถด้านดนตรีในชุมชนเข้ามาสอนในโรงเรียน รวมถึงการใช้พื้นที่ของวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรม

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่าทุกฝ่ายเห็นตรงกันว่าเกิดประโยชน์ร่วมกันที่สำคัญ คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืน และ การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล แนวทางที่สำคัญที่สุดคือ การนำข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุงกิจกรรมในอนาคต และการใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางของโรงเรียนวัดศรีล้อม อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านโครงการเสียงสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ชุมชน และกระบวนการ PLC พบว่า จากแนวทางที่ได้ในส่วนแรก ผู้วิจัยได้นำมาสู่การปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านโครงการเสียงสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยกระบวนการดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ระยะที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ระยะที่ 1 การประชุม PLC เพื่อร่วมกันตัดสินใจและออกแบบการประเมิน ระยะที่ 2 การดำเนินกิจกรรมตามโครงการ และระยะที่ 3 การประชุม PLC เพื่อสะท้อนผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน

ภาพที่ 1 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง
ที่มา : ธนาวุฒิ วงศ์ศิริ, 2569.

กระบวนการดังกล่าวส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรี นักเรียนได้พัฒนาทักษะและมีเวทีแสดงออก และโรงเรียนกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ผลการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางของโรงเรียนวัดศรีล้อม อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการประเมินระดับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 16 คน เปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังดำเนินโครงการ ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมก่อนและหลังดำเนินโครงการ

ด้านการมีส่วนร่วม	ก่อน			หลัง		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วน		ค่าเฉลี่ย	ส่วน	
		เบี่ยงเบน	แปลผล		เบี่ยงเบน	แปลผล
		มาตรฐาน			มาตรฐาน	
1. ด้านการตัดสินใจ	2.85	0.70	ปานกลาง	4.38	0.61	มาก
2. ด้านการดำเนินงาน	2.94	0.75	ปานกลาง	4.38	0.64	มาก
3. ด้านรับผลประโยชน์	2.94	0.70	ปานกลาง	4.41	0.57	มาก
4. ด้านการประเมินผล	2.85	0.71	ปานกลาง	4.47	0.60	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	2.90	0.72	ปานกลาง	4.41	0.61	มาก

จากตาราง ที่ 1 พบว่าค่าเฉลี่ยรวมของระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพิ่มขึ้นจากระดับ ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.90) เป็นระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย 4.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีระดับการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นเป็นระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีค่าเฉลี่ยหลังดำเนินโครงการสูงที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล รองลงมาคือด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการดำเนินงาน และด้านการตัดสินใจตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง พบว่า สามารถสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมและชัดเจนได้ครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่เน้นการจัดประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดเป้าหมาย 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ที่เน้นการเชิญผู้เชี่ยวชาญในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการสอน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ที่เน้นการนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงกิจกรรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการศึกษาโดยเริ่มต้นจากการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้นำและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการศึกษา ทำให้แนวทางที่ได้มานั้นไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงทฤษฎี แต่เป็นแนวทางที่ผ่านการยอมรับและสะท้อนความต้องการจากบริบทจริงของโรงเรียนและชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมกำหนดทิศทางตั้งแต่ต้นนี้เองที่ช่วยสร้างความรู้สึกรับเป็นเจ้าของและความไว้วางใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือที่แท้จริง ซึ่งความสำเร็จในการกำหนดแนวทางที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านนี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1980) ที่ได้นำเสนอมิติของการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้อย่างครบถ้วน โดย

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ยืนยันว่า กรอบแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ยังเชื่อมโยงกับแนวคิดของ อีระ รุญเจริญ (2563) ที่ได้นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในบริบทไทยซึ่งครอบคลุมทั้งการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการดำเนินกิจกรรม ที่สำคัญที่สุดคือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นยังสะท้อนแนวคิดของ สมศักดิ์ คงเที่ยง (2563) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยให้โรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง และนำไปสู่ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในการจัดการศึกษา ซึ่งในการวิจัยนี้การให้ชุมชนร่วมตัดสินใจตั้งแต่แรกได้สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและเป็นรากฐานที่สำคัญของโครงการ นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษณุวัฒน์ เหล่าวานิช และคณะ (2564) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษาไทยที่มักติดขัดในขั้นตอนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว และยังมีผลสอดคล้องอย่างยิ่งกับงานวิจัยของ สมหมาย อำคอนกลอย (2563) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของชุมชน และพบว่าปัจจัยสำคัญได้แก่ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างโรงเรียนและชุมชน การสร้างความไว้วางใจ และการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะเห็นได้ว่ากระบวนการที่ผู้วิจัยใช้ในขั้นตอนแรก คือ การลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของชุมชนนั้น ถือเป็นกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและสร้างความไว้วางใจไปในตัว ซึ่งเป็นไปตามปัจจัยแห่งความสำเร็จที่งานวิจัยของสมหมาย ดอนกลอย ได้ค้นพบ และนำไปสู่การได้มาซึ่งแนวทางการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายในที่สุด

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบผ่านการใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นกลไกขับเคลื่อน และดำเนินกิจกรรมผ่านโครงการเสียงสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ชุมชน ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวสามารถสร้างความร่วมมือได้อย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่การประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนและการออกแบบการประเมินในระยะที่ 1 การดำเนินกิจกรรมที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมสอนในระยะที่ 2 และการร่วมกันสะท้อนผลประโยชน์ในระยะที่ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการดำเนินงานไม่ได้ใช้เพียงกิจกรรมดนตรีเพียงอย่างเดียว แต่มีการนำสององค์ประกอบสำคัญมาทำงานเสริมกัน กล่าวคือดนตรีทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่สร้างบรรยากาศผ่อนคลายและมีเป้าหมายร่วมกันที่น่าสนใจ ทำให้กำแพงระหว่างโรงเรียนและชุมชนลดลง ในขณะที่กระบวนการ PLC ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างที่สร้างการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทำให้การมีส่วนร่วมไม่ได้เกิดขึ้นแบบเฉพาะกิจ แต่มีวงจรของการวางแผน ปฏิบัติ และสะท้อนผลที่ชัดเจน การผสมผสานระหว่างกิจกรรมที่สร้างสรรค์และกระบวนการที่เป็นระบบนี้จึงเป็นหัวใจสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการ ซึ่งแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Ansdell & DeNora (2021) ที่

มองว่าดนตรีเป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมโยงทางสังคม (Social Music) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุกีรี เจริญสุข (2563) ที่เสนอให้ใช้การจัดเทศกาลดนตรีชุมชนและการ บูรณาการดนตรีพื้นบ้านเข้ากับหลักสูตรเพื่อสร้างความร่วมมือ ในขณะเดียวกัน การใช้กระบวนการ PLC ก็สอดคล้องกับแนวคิดของ DuFour & Eaker (2019) ที่เน้นการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพงษ์ บำรุงรัตน์ และคณะ (2564) ที่ได้เสนอวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในพื้นที่ชนบทโดยใช้ดนตรี เช่น การจัดตั้งศูนย์ดนตรีชุมชน และครูดนตรีอาสา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงในการวิจัยครั้งนี้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศของ Cain et al. (2020) ที่ศึกษาโครงการ Community Music Victoria ในออสเตรเลีย ซึ่งพบว่าการส่งเสริมการสร้างวงดนตรีชุมชนในโรงเรียนช่วยพัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการยืนยันว่ารูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางและมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบนั้นเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับและมีศักยภาพในการสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกได้จริง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ผลการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยรวมเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.90 เป็นระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.41 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น แต่ด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีค่าเฉลี่ยหลังดำเนินโครงการสูงที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในทางกลับกัน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในอดีตชุมชนอาจไม่เคยมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลของโรงเรียนอย่างเป็นทางการ การที่โครงการนี้ได้สร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการออกแบบเครื่องมือและสะท้อนผลอย่างเป็นระบบ จึงเป็นประสบการณ์ใหม่ที่สร้างความรู้สึกร่วมกันและมีคุณค่าอย่างสูง ในขณะที่การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงานนั้น ชุมชนอาจเคยให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนในลักษณะเฉพาะกิจอยู่บ้างแล้ว ดังนั้นแม้โครงการนี้จะทำให้การดำเนินงานร่วมกันมีระบบและเข้มข้นขึ้น แต่จึงอาจไม่ถูกมองว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ใหม่เท่ากับมิติอื่น ซึ่งผลการประเมินนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ อุทัย บุญประเสริฐ (2563) และ Cohen & Uphoff (1980) ที่ได้นำเสนอกรอบการมีส่วนร่วมครบทั้ง 4 ด้าน ซึ่งการที่ผู้วิจัยได้ออกแบบโครงการโดยยึดตามกรอบแนวคิดนี้อย่างเคร่งครัด ส่งผลให้การมีส่วนร่วมได้รับการส่งเสริมอย่างครอบคลุมและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะประเด็นด้านการประเมินผลที่เพิ่มขึ้นสูงสุดนั้น สะท้อนถึงแนวคิด Empowerment Evaluation ของ Fetterman & Wandersman (2018) ที่เชื่อว่าการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมประเมินตนเอง จะช่วยสร้างพลังและทำให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Maxwell, et al., 2023) ที่ได้พัฒนาแบบวัดความร่วมมือของชุมชนโดยใช้มิติทั้ง 4 ด้านเช่นกัน และเน้นย้ำว่าข้อมูลจากการประเมินควรถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงโครงสร้างกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรุทธิ์

สุทธิจิตต์ และคณะ (2563) ที่แม้จะไม่ได้วัดผลเชิงปริมาณ แต่ก็พบว่าโครงการดนตรีพื้นบ้านสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนได้จริง ซึ่งผลการประเมินเชิงปริมาณในการวิจัยครั้งนี้เป็นการยืนยันข้อค้นพบดังกล่าวให้มีความชัดเจนและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

องค์ความรู้

ภาพนี้แสดงแผนภาพการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง ประจำปีการศึกษา 2568

ภาพที่ 2 แผนภาพองค์ความรู้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง

ที่มา : ธานี วรงค์ศิริ, 2569.

รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับชุมชนอย่างยั่งยืนนี้ เป็นกระบวนการที่เริ่มต้นจากการใช้ ปัจจัยนำเข้า (Input) สองส่วนที่สำคัญ คือ 1) กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ซึ่งทำหน้าที่เป็นเข็มทิศทางวิชาการในการออกแบบกิจกรรม และ 2) ทูตทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งในที่นี้ คือ ดนตรีที่เป็นทรัพยากรที่มีอยู่จริงในพื้นที่ ปัจจัยนำเข้าเหล่านี้จะถูกขับเคลื่อนผ่าน กระบวนการ (Process) ที่ใช้กลไกคู่ขนานกัน คือ 1) กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างหลักที่ทำให้การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นไปอย่างมีระบบ มีการวางแผน ปฏิบัติ และสะท้อนผลที่ชัดเจน และ 2) โครงการดนตรี ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่สร้างสรรค์ ช่วยลดช่องว่าง สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และเป็นเป้าหมายร่วมกันที่น่าสนใจสำหรับทุกฝ่าย เมื่อปัจจัยนำเข้าถูกขับเคลื่อนด้วยกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ จึงนำไปสู่ผลลัพธ์ (Output) คือ การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ซึ่งไม่

เพียงแต่ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมเพิ่มสูงขึ้นเท่านั้น แต่ยังคงก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันและความร่วมมือที่ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้เข้มแข็งต่อไป

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนขนาดเล็กสามารถสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งกับชุมชนได้สำเร็จโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นฐาน หน่วยงานต้นสังกัดจึงควรสนับสนุนนโยบายส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัดสำรวจและนำทุนทางวัฒนธรรมของตนเองมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามบริบท

2) ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนรวมในชุมชนได้สะท้อนถึงความต้องการด้านงบประมาณและทรัพยากรในการจัดซื้อเครื่องดนตรีและสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนสำหรับโครงการลักษณะนี้โดยเฉพาะ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จากการที่ผู้มีส่วนรวมในชุมชนได้เสนอแนะให้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และผลการประเมินที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของโครงการ สถานศึกษาจึงควรพิจารณากำหนดให้ โครงการเสียงสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ชุมชนเป็นกิจกรรมประจำปีของโรงเรียน

2) เนื่องจากกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่มีตัวแทนจากชุมชนเข้าร่วม พิสูจน์แล้วว่าเป็นกลไกที่สร้างความร่วมมืออย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาจึงควรนำรูปแบบการทำงานนี้ไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาความร่วมมือในด้านอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมด้านกีฬา หรือการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) จากการประชุม PLC ครั้งที่ 2 ที่ผู้เข้าร่วมได้เสนอให้มีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย สถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาช่องทางการสื่อสารและนำเสนอผลงานของนักเรียนให้กว้างขวางขึ้น เช่น การสร้างเพจเฟซบุ๊ก หรือการร่วมมือกับชุมชน เพื่อสร้างการรับรู้และกระตุ้นการมีส่วนร่วมในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) งานวิจัยนี้ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกถึงผลกระทบระยะยาว (Longitudinal Research) ของการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมดนตรี ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียน

2) การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าดนตรี เป็นสื่อกลางที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังไม่ได้เปรียบเทียบกับสื่อกลางอื่น ๆ จึงควรมีการ วิจัยเชิงเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างการใช้ดนตรีกับสื่อกลางในรูปแบบอื่น เช่น กิจกรรมด้านกีฬาหรือศิลปหัตถกรรม เพื่อค้นหารูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนที่แตกต่างกัน

3) เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในโรงเรียนแห่งเดียว จึงควรมีการขยายผลการศึกษา โดยนำรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมนี้ไปทดลองใช้กับโรงเรียนขนาดเล็กอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อสรุปเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลได้ในวงกว้าง

References

- ณรุทธ์ สุทธจิตต์ และคณะ. (2563). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการดนตรีสร้างสรรค์ชุมชน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ธีระ รุญเจริญ. (2563). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง.
- นวกัทร น้ำใจ. (2566). โครงการดนตรีเพื่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม (Music for Social Change Project): กรณีศึกษาโครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชนโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางของ Youth for Next Step. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 15(1), 285-298.
- วีระพงษ์ บำรุงรัตน์, สุพัตรา วิไลลักษณ์, และ ปิยะวัฒน์ ตรีวิทยา. (2564). การใช้ดนตรีในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนในพื้นที่ชนบท: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 16(2), 79-91.
- วิชวลัมพก์ เหล่าวานิช, สุกัญญา แซ่มซ้อย, และ ประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา: แนวคิด ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้ในบริบทไทย. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 49(2), 1-18.
- ศุภพร สุวรรณภักดี, พรทิพย์ เย็นจะบก, และ ปิยะนุช ช้างสนิท. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 18(56), 332-345.
- สมหมาย อ้าดอนกลอย. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2563). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกรี เจริญสุข. (2563). *ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2563). *การบริหารการศึกษา: หลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ansdell, G., & DeNora, T. (2021). *Social Music: Music, Health and Wellbeing*. London: Routledge.

Cain, T., Bartleet, B. L., & Carnes, L. (2020). *Community Music Victoria: A Case Study in School-Community Engagement*. Australian Journal of Music Education, (1), 23-35.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213-235.

DuFour, R., & Eaker, R. (2019). *Professional Learning Communities at Work: Best Practices for Enhancing Student Achievement*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Fetterman, D. M., & Wandersman, A. (2018). *Empowerment Evaluation: Knowledge and Tools for Self-assessment, Evaluation Capacity Building, and Accountability*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Hallam, S. (2020). *The Power of Music: A Research Synthesis of the Impact of Actively Making Music on the Intellectual, Social and Personal Development of Children and Young People*. London: Royal College of Music.

Maxwell, J. A., Lin, A., & Garcia, M. (2023). A new measure of community collaboration in education partnerships. *Journal of Educational Administration*, 61(4), 418-435.